that stood at Vokiečių St. 13A, Vilnius, until 1957 (Fig. 1). The architectural remains of a mikveh (a ritual bath) were discovered in trench 6 (Fig. 2) and another mikveh with a concrete water reservoir in trench 7. Architectural fragments of the exterior and interior walls of a public sauna building were unearthed in both trenches, but in the NE part of trench 7 a cultural layer with finds characteristic of the 15th–20th centuries was found.

Monika Dubinskaitė-Šmigelskienė,
Ramūnas Šmigelskas

Palėvenės dominikonų vienuolynas

Palėvenės (Kupiškio r., Noriūnų sen.) vietovė minima jau 1620 m. Ukmergės pavieto teismo aktuose. LDK laikais Palėvenė buvo palivarkas ir kaimas. 1676 m. jo savininkas Ukmergės žemės teisėjas Mykolas Odlanickis Počebutas su žmona Marijona įsteigė Palėvenėje dominikonų vienuolyną. Jo statyba truko apie šimtą metų. Per šį laikotarpį ne kartą keitėsi vienuolyno pastato statybos planas, kai kurie korpusai buvo perstatomi. Vienuolynas baigtas statyti 1775 m. Be gyvenamųjų vienuolyno pastatų, dar buvo pastatyta bažnyčia, du svirnai, arklidės su vežimine, tvartas, šulinys. Kiek vėliau Š dalyje buvo įrengtas malūnas. Už bendradarbiavimą su 1863 m. sukilėliais Kauno gubernatorius 1864 m. įsakė Palėvenės vienuolyną uždaryti, o po II Pasaulinio karo įsikūrus kolūkiui vienuolynas labai suniokotas.

Archeologiniai tyrimai vienuolyno aplinkoje vykdyti 1991, 1993, 1995, 1998 ir 2012 m. Jų metu aptikti buvusio ir iki tol nežinoto korpuso pamatai, grindinio fragmentai, fiksuotas XVII–XIX a. kultūrinis sluoksnis (*ATL 1990 ir 1991 metais,* 1992, t. II, p. 56–58; *ATL 1992 ir 1993 metais*, 1994, p. 215–217; *ATL 2012 metais*, 2013, p. 342–344).

2017 m. buvo rengiamas vienuolyno pastato tvarkybos projektas. Siekiant pagrįsti tvarkybos darbų sprendinius arba juos pasirinkti, buvo atliekami žvalgomieji tyrimai. Jų tikslas – įvertinti pamatų, esančių po žeme, būklę ir jų įleidimo gylį. Taip pat buvo siekiama nustatyti, ar žemės judinimo vietoje yra archeologiškai vertingas kultūrinis sluoksnis, bei ar reikia ir kokių tolesnių tyrimų. Atliekant žvalgomuosius tyrimus, vienuolyno viduje ištirtas 1, o jo išorėje, prie pamatų, tirti 5 šurfai – bendras apie 6 m^2 plotas.

Tyrimų metu nustatyta, kad Š korpuso V dalyje rūsio grindys buvo grįstos akmenimis. Jos išliko po 10–20 cm storio šiukšlių, purvo ir griuvenų sluoksniu. Pastato pamatai po grindimis įgilinti dar 10–20 cm. Ties Š korpuso PV kampu aptikti buvusio kontraforso pamatai. Dabar matomas kontraforsas pastatytas tarybiniu laikotarpiu. Senasis originalus kontraforsas buvo 78 cm platesnis, 1,5 m pločio. Įžemis šioje vietoje pasiektas 60–70 cm gylyje.

Vidiniame kieme, ties P ir R korpusų susikirtimu, apie 70 cm gylyje aptikti keli buvusio grindinio akmenys. Giliau tirtas rudos molingos žemės su plytgaliais sluoksnis, kuris buvo apie 70 cm storio. Šiame sluoksnyje rastos kelios pavienės XVII–XVIII a. datuojamos stiklinių butelių šukės. Sluoksnis perkastas galbūt ankstesnių tyrimų metu. Įžemis, rudas molis, fiksuotas 1,4–1,5 m gylyje nuo žemės paviršiaus.

Archeologiškai vertingas kultūrinis sluoksnis aptiktas ir R korpuso išorėje. Šiame sluoksnyje rasta keletas buitinės keramikos (vienas jų akmens masės indo dugnas) ir stiklinių butelių duženų. Taip pat rasta viena skaidraus stiklo taurės šukė, kuri įdomi tuo, jog yra graviruota, matomos kristogramos HS raidės (1 pav.).

Aplink vienuolyną fiksuotas 0,6–1,5 m storio XVII–XX a. kultūrinis sluoksnis su to laikotarpio radiniais. Tyrimų metu aptikti radiniai perduoti Kupiškio etnografijos muziejui, kur saugomi visi Palėvenės vienuolyno tyrimų metu rasti radiniai.

The Dominican Monastery in Palėvenė

In 2017, a field evaluation (a total of 6 m^2) was conducted at the 17th–18th-century Dominican monastery in Palėvenė. It was established that the foundation of a former buttress had been discovered at the SW corner of the N building. The currently visible buttress was built during the Soviet era. The older, original buttress was 78 cm wider. Several stones from former paving were discovered at a depth of roughly 70 cm at the place where the S and E buildings meet in the inner courtyard. A 70 cm thick layer of brown clayey soil with brick fragments was excavated below that. Several isolated shards of 17th–18th-century glass bottles were found in this layer.

An archaeologically valuable cultural layer was also discovered outside the E building. This layer contained several sherds of household pottery and shards of glass bottles as well as one shard from a clear wineglass engraved with the Christogram letters HS (Fig. 1). A 0.6–1.5 m thick, 17th–20th-century cultural layer with contemporaneous finds was recorded around the monastery.

1 pav. Taurės su kristograma šukė. R. Šmigelsko nuotr.

Fig. 1. The shard of a glass with the Christogram.

0 3 cm

Daiva Jazbutytė

Vienuolyno oficinos Kražiuose žvalgomieji tyrimai 2016 m.

2016 m. Kražiuose, Kolegijos g. 3 sklype (Kelmės r.) vykdyti žvalgomieji tyrimai, siekiant nustatyti, ar sklype yra išlikę buvusio užstatymo fragmentų. Minėtas sklypas yra Kražių miestelio istorinės dalies (UK 17089) bei senojo miesto dalies (UK 13012) teritorijoje. Remiantis turimais istoriniais planais, šioje vietoje yra buvusi XVIII a. vienuolyno oficina. Pagal matomas senas plytas galima spręsti, kad ant jos pamatų pastatytas šiuo metu stovintis kitas pastatas. 2016 m. archeologinius tyrimus minėtame sklype taip pat vykdė D. Zubrickas (Kolegijos g. 3). Jų metu 70–80 cm gylyje buvo aptiktas XVII–XVIII a. kultūrinis sluoksnis (*ATL 2016 metais*, 2017, p. 313).

Žvalgomųjų tyrimų metu buvo ištirta viena 10x1 m dydžio perkasa ir 2x1 m dydžio šurfas. Jis kastas siekiant nustatyti kultūrinių sluoksnių sudėtį bei norint įsitikinti, ar neišliko mūras spėtinoje oficinos vietoje. Iš viso ištirtas bendras

1 pav. XVII–XVIII a. mūras. D. Jazbutytės nuotr.

Fig. 1. A 17th–18th-century masonry wall.

